

شمیم ستاره‌ها در شهر حجب

صدیقه باقری
دبیر دین و زندگی
منطقه ۶ تهران

عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لِاتَّبِعُونَا. (بحار الانوار / جلد ۲: ۱۵۱) یعنی رحمت خدا بر بنده‌ای که امر ما را زنده کند. (گفتند: امر شما چگونه زنده می‌شود؟ فرمود: دانش‌های ما را فرا گیرد و به مردم بیاموزد. اگر مردم به سخنان نیکوی ما آشنا شوند، قطعاً از ما پیروی می‌کنند.)

پس زنده کردن امر ائمه بر ما تکلیف است، ولی ما کدام امرشان را زنده کرده‌ایم؟ با بیان کدام گفتار زیبا و دلنوازشان یا کدام رفتار تربیتی ایشان توانسته‌ایم دانش آموز امروزی را به سمت ایشان تشویق و ترغیب کنیم؟

بیاییم فقط به بیان یک سخن از این بهترین راهبران و رهنمایان اکتفا کنیم:
امام باقر و امام صادق (ع) بارها توصیه و تأکید کرده‌اند:

کُونُوا لَنَا زَيْنًا وَ لَا تَكُونُوا عَلَيْنَا شَيْنًا؛ یعنی مایه زینت ما باشید و باعث آبروریزی ما نباشید.

جهت ادای تکلیف و انجام وظیفه در قبال ایشان و عمل به این حدیث، راه‌های متعددی وجود دارد. به لحاظ اینکه در ماه رجب قرار داریم، بهتر است راهی متناسب با این زمان را بررسی کنیم.

یکی از راه‌های تحقق این توصیه تأکید این است که حداقل یکی از خصایل و فضایل اخلاقی پیشوایان معصومی را که ولادت یا شهادت آن‌ها در این ماه واقع شده است الگو و سرلوحه امور و نصب‌العین خود در زندگی قرار دهیم:

فروردین و اردیبهشت امسال (۱۳۹۵ ش) مصادف است با ماه رجب؛ ماهی سرشار از مناسبت‌های شاد و فرح‌بخش. این ماه با ولادت مبارک امام باقر (ع) آغاز می‌شود و با عید مبعث خاتم‌الأنبیا حضرت محمد (ص) پایان می‌یابد.

در نیمه اول این ماه خجسته، ولادت سه امام بزرگوار واقع شده است. امام باقر (ع)، اول رجب؛ امام جواد (ع)، دهم رجب؛ امام علی (ع) سیزدهم رجب. سالگرد شهادت دو امام دیگر نیز در این ماه است؛ امام هادی (ع) و امام کاظم (ع)، بیست و پنجم رجب. وفات حضرت زینب (س) نیز در پانزدهم رجب است. معمولاً ماه رجب را به خاطر دو عید بزرگ (تولد امام علی (ع) و مبعث رسول اکرم (ص)) بزرگ می‌داریم اما از مناسبت‌های دیگر در این ماه - چه شادی و چه عز- و به ویژه شهادت دو امام دیگر، به سادگی عبور می‌کنیم.

اما سؤال اینجاست:

آیا وظیفه و تکلیف ما در قبال این ستارگان آسمان امامت و ولایت، فقط جشن گرفتن و شادی کردن به میمنت تولدشان یا سوگواری و مرثیه‌سرایي به مناسبت شهادتشان است؟ آیا تکلیف و وظیفه‌ای مهم‌تر و ضروری‌تر نداریم؟

برای پاسخ به این پرسش، اندکی تأمل در این سخن امام رضا (ع) ثمربخش است:

رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أُمَّرْتَا (قِيلَ كَيْفَ يُحْيِي أُمَّرْكُمْ؟ قَالَ) يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيَعْلَمُهَا النَّاسَ. فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ

بیاییم زینبی
باشیم. یعنی
همچون او زینت
پدران امت
اسلامی باشیم.
مانند او مخالف
ظلم و ستیز
باشیم و با جهل
و ظلم‌پذیری
و جاهل و
ظالم‌پروری
مبارزه کنیم

از امام باقر (ع)، شکافنده علوم و سپس معلم بودن را بیاموزیم. دقت کنیم که ایشان فراتر از عالم بودند. باقر یعنی شکافنده. یعنی ما باید مانند ایشان در علمی که تدریس می‌کنیم - از درس‌های علوم پایه مانند فیزیک و شیمی تا درس‌های عمومی مانند زبان انگلیسی و ادبیات، ژرف‌اندیشی و پژوهش بنیادی کنیم و به دانش‌آموزان هم از سطح به عمق مطالب درسی رسیدن را بیاموزیم، تا نسلی اهل اندیشه و پژوهش پرورش یابد نه نسلی که فقط مخزن دانسته‌ها شده است با دانش سطحی، محدود و ناپایدار.

از امام کاظم(ع) کظم غیظ و گذشت از خطاهای دیگران را بیاموزیم. در قرآن هم آن گاه که خداوند از وسعت و عظمت بهشت سخن می گوید، در ادامه، بعد از بیان اینکه چنین بهشتی برای متقین آماده شده است، در توصیف آنان صفاتی را برمی شمارد، از جمله:

... وَ الْكَاطِمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَاقِنِينَ
عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يَحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
(آل عمران / ۱۳۴).

همه خشم خود را فرومی برند
ز کس بد چو ببینند از او بگذرند
چنین اند مردان شایسته کار
که باشد خداوندشان دوستدار
با توجه به اینکه ما معلمان مسئولیت آموزش و پرورش نسل امروز را - که سازندگان فردای این میهن هستیم - بر عهده داریم، ضرورت تقویت و نهادینه کردن این خصلت در وجودمان بیش از پیش آشکار می شود.
قطعاً دبیران محترم این تجربه مکرر را داشته اند که گاهی باید رفتاری نسنجیده از دانش آموز را ندیده و سخنی ناشایست را نشنیده گرفت.

از زینب(س) هم بیاموزیم که می توان علاوه بر زینت پدران خود بودن، زینت پدران امت اسلام نیز بود. به مصداق اینکه رسول اکرم(ص) به امام علی(ع) فرمود: یا علی، أنت و أنا أبوا هذه الأمة: ای علی، من و تو دو پدر این امت هستیم؛ توضیح اینکه: زینب(س) + (اب) یعنی زینت پدر. آیا ما زینت پدران خود و نیز زینت پدران امت اسلامی - حضرت محمد(ص) و حضرت علی(ع) - هستیم؟

بیاییم زینبی باشیم. یعنی همچون او زینت پدران امت اسلامی باشیم. مانند او مخالف ظلم و ستیز باشیم و با جهل و ظلم پذیری و جاهل و ظالم پروری مبارزه کنیم. مانند او حق نگر و حق گرا و کوشا در احیا و حفظ حق باشیم. باور کنیم الگوپذیری و پیروی از سنت حضرت زینب، ضروری و مهم تر از عزاداری و گریه بر مصیبت های اوست.

در مورد رسول الله(ص) با توجه به اینکه خداوند می فرماید:
لقد كان لكم في رسول الله أسوة حسنة... (احزاب / ۲۱)، و آن حضرت را الگویی نیک و برتر به ما معرفی کرده است، پس برای عمل به این آیه، خصایص معلمی رسول خدا را الگو قرار دهیم و در این باره عمل به حداقل یک آیه و یک حدیث از پیامبر را سرلوحه کار خود قرار دهیم:
لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رؤوف رحيم (توبه / ۱۲۸).

رسولی ز جنس شما خاکیان
فرستاده گردیده در این میان
خورد غصه گر رنج هایی برید
بخواهد که ایمان به رب آورید
نجات شما راست خواهان به جان
رئوف و رحیم است بر مؤمنان

و بالاخره این سخن معروف رسول خدا(ص) را که فرمود: إني بعثت لأتمم مكارم الأخلاق: (من مبعوث شدم تا مکارم اخلاق را تمام گردانم) را سرلوحه کار و زندگی خود قرار دهیم.

قابل ذکر است آیه وَ اِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ (قلم / ۴)، مهر تأییدی است بر اینکه رسول خدا(ص) در تحقق هدف فوق چقدر موفق بوده است.

پس بیاییم در این ماه مبارک با معصومانی که یادکرد و بزرگداشتشان در این ماه است عهد ببندیم که با الگو گرفتن از آنان، علاوه بر گام برداشتن در مسیر رو به رشد و تعالی شیعه راستین بودن، با پندار و گفتار و کرداری نشئت گرفته از مکارم اخلاق، علاوه بر تحقق سفارش امام رضا(ع) واسطه های باشیم برای جذب و جلب دل های پاک دانش آموزان به سوی این بهترین راهنمایان و راهبران زندگی. قطعاً در اثنای تحقق چنین هدفی، هدف دیگر، یعنی ایجاد انگیزه برای توجه دانش آموز به درس و جدیت او در یادگیری و گذراندن این درس با نمره بالا نیز محقق می شود.

خدایا چنان کن سرانجام کار
تو خشنود باشی و ما راستگار (نظامی گنجوی)

با شناخت دقیق و صحیح واجبات و مستحبات در زمینه شغلی خود، از امام علی(ع)، عمل به این توصیه را بیاموزیم: «إِذْ أُصِّرَتِ التَّوَاقِلُ بِالْفَرَائِضِ فَارْفُضْهُنَّ» وقتی مستحبات به واجبات زیان رساند، مستحبات را ترک کن.

از امام جواد(ع)، عمل به این سخن راهبردی و کاربردی را بیاموزیم: الْمُؤْمِنُ يَخْتَأِجُ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: تَوْفِيقَ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَ وَاعْظُ مِنْ نَفْسِهِ، وَ قَبُولَ مَمَّنْ يَنْصَحُهُ: مؤمن نیازمند سه خصلت است: توفیق از طرف خداوند متعال، واعظی از درون خود، قبول و پذیرفتن نصیحت از کسی که او را نصیحت کند.

از امام هادی(ع) این سخن هادیتگر و روشنگر را بیاموزیم و به دانش آموزانمان نیز آموزش دهیم: أذْكَرُ حَسْرَاتِ التَّفْرِيطِ بِأَخْذِ تَقْدِيمِ الْحَزْمِ (میزان الحکمة / ج ۷: ۴۵۶): حسرت خوردن بر سهل انگاری ها و کوتاهی های گذشتهات را با گرفتن تصمیم و اراده قوی جبران کن.

* پی نوشت
۱. ترجمه های آیات
این نوشتار از ترجمه منظوم قرآن مجید، اثر دکتر امید مجد است.